

Nr 25

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1972: 29 angående institutet för social forskning jämte motioner.

Propositionen

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1971: 1 bil. 10 (punkten E 58, s. 391—392) beräknat medel för nedannämnda ändamål har Kungl. Maj:t i propositionen 1972: 29 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i propositionen förordats rörande institutet för social forskning,
2. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid institutet inrätta en professur i arbetsmarknadspolitik i Co 1,
3. till Institutet för social forskning för budgetåret 1972/73 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 186 000 kr.

I enlighet med statsmakternas beslut år 1971 (prop. 1971: 141, UbU 1971: 32, rskr 1971: 348) har ett institut för social forskning inrättats den 1 januari 1972 genom ombildning av institutet för arbetsmarknadsfrågor. Det förslagsanslag som för innevarande budgetår anvisats till Institutet för arbetsmarknadsfrågor m. m. har tagits i anspråk för det nya institutet. Till detta har också knutits den professur i socialpolitik som enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 36, UbU 1971: 11, rskr 1971: 136) inrättats den 1 januari 1972.

I propositionen 1972: 29 föreslås riktlinjer för verksamheten vid det nyinrättade institutet för social forskning. Vidare läggs förslag fram om anslag till institutet för budgetåret 1972/73.

Rörande institutets verksamhet m. m. föreslås i propositionen i huvudsak följande.

Institutet bör koncentrera sina insatser på forskning som är inriktad på praktiska tillämpningar och på problem med direkt anknytning till social- och arbetsmarknadspolitiken.

Avnämarna — berörda myndigheter och organisationer — bör genom representation i styrelsen ha ett avgörande inflytande över inriktningen av institutets verksamhet.

Institutet bör verka för ett effektivt utnyttjande av de samlade resurserna för social- och arbetsmarknadspolitisk forskning.

Institutets insatser i utbildning bör i första hand avse forskarutbildning inom universitetsorganisationen.

En professur i arbetsmarknadspolitik och en tjänst som biträdande professor med inriktning på välfärds- och levnadsnivåforskning bör inrättas vid institutet den 1 juli 1972. En av institutets forskare bör utses att vara föreståndare.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande motioner:

1972: 1121 av herr Larsson i Umeå m. fl. (fp, s, c, m) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att en förläggning av den planerade sociala forskningen till Umeå allvarligt bör prövas,

1972: 1508 av herr Molin m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen med bifall till propositionen 1972: 29 ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts i fråga om sakkunnigförfarande vid tillsättande av professurer,

1972: 1538 av fru Hambræus (c) vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att institutet för social forskning skall bedriva aktionsforskning,

2. hos Kungl. Maj:t begär att beslut om forskningsinriktningen vid institutet för social forskning skall underställas riksdagen,

3. uttalar att forskningen skall bygga på en omprövning av tillväxtfilosofin som grundsats för samhällsutvecklingen i enlighet med vad i motionen anförts,

1972: 1539 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen

1. hos Kungl. Maj:t begär att företrädare för socialhögskolorna blir representerad i styrelsen för institutet för social forskning,

2. hos Kungl. Maj:t begär att beslut om forskningsinriktningen vid institutet för social forskning skall underställas riksdagen,

3. som sin mening uttalar att primära forskningsområden för socialforskningsinstitutet bör vara de sociala konsekvenserna av struktur- och omvandlingen och den därav följande folkomflyttningen, arbetsplatsernas utformning samt förhållanden inom utbildningsväsendet, allt i enlighet med vad som anförts i motionen,

1972: 1540 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen, med avslag på Kungl. Maj:ts proposition 1972:29 i vad denna avser frågan om tillsättande av högre tjänster vid institutet för social

forskning, ger Kungl. Maj:t till känna att tillsättandet bör följa i motionen förordad ordning,

1972: 1541 av herr Richardson (fp) vari hemställs att riksdagen uttalar att minst en representant för de i socionomutbildningen verksamma lärarna skall ingå i styrelsen för institutet för social forskning,

1972: 1542 av herr Svensson i Malmö m. fl. (vpk) vari hemställs

A. att riksdagen med avslag på vad som i berörda delar anförs i propositionen 1972: 29 beträffande verksamheten vid institutet för social forskning uttalar

1. att institutets huvudmålsättning skall vara att bedriva en fri och obunden forskning som kritiskt skall granska den pågående samhällsutvecklingen,

2. att institutets styrelse ges en majoritet av oberoende vetenskapsmän och lekmän och att vid institutet verksamma forskare ges tre styrelseplatser,

3. att forskarna i fråga om metodval och publicering av rapporter står fria i förhållande till styrelsen och att de suveränt beslutar sina teoretiska och metodiska utgångspunkter,

4. att forskartjänster tillsätts enbart efter vetenskapliga meriter,

B. att riksdagen avslår förslaget i propositionen 1972: 29 om inrättande av särskild professur i ett ämne begränsat till »arbetsmarknadspolitik» och i stället bemyndigar Kungl. Maj:t att vid institutet för social forskning inrätta en professur gällande arbetsmarknadsfrågor över huvud,

1972: 1543 av herr Wennerfors (m) vari hemställs att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen.

Utskottet

I propositionen 1971: 141 redovisades endast de frågor beträffande vilka ställningstaganden var nödvändiga för att institutet för social forskning skulle kunna börja sin verksamhet den 1 januari 1972. Till frågorna om institutets verksamhet fr. o. m. budgetåret 1972/73 och om dess resurser för detta budgetår förklarade sig föredragande statsrådet avse att återkomma efter att ha tagit del av remissyttrandena över betänkandet Mål och riktlinjer för verksamheten vid institutet för social forskning, vilket avgivits i oktober 1971 av en för ändamålet tillkallad organisationskommitté.

Organisationskommittén framhåller i sitt betänkande att institutets främsta uppgift bör vara att bedriva målinriktad forskning rörande sociala problem och arbetsmarknadsfrågor. Institutet förutsätts av kommittén bedriva dels forskning på eget initiativ, dels uppdragsforskning

för statliga myndigheter och kommittéer, kommuner, organisationer m. fl. Med de resurser som institutet kommer att förfoga över via egna riksstatsanslag bör enligt kommittén i första hand bedrivas grundläggande forskning, inriktad på teori och metodutveckling.

När det gäller avvägningen mellan grundläggande och mer tillämpningsinriktad forskning i institutets verksamhet har flera remissinstanser instämt i organisationskommitténs bedömning rörande användningen av institutets fasta resurser. Andra åter anser att kommittén alltför starkt framhävt forskningsinsatser av grundläggande karaktär och stryker under vikten av att forskningen inriktas på praktiska tillämpningar.

De riktlinjer som föreslås i den nu föreliggande propositionen utgör en precisering och utveckling av de preliminära riktlinjer för verksamheten vid institutet för social forskning som lades fram i propositionen 1971: 141. Föredraganden erinrar sålunda om att en av utgångspunkterna för omvandlingen av institutet för arbetsmarknadsfrågor till ett institut för social forskning var värdet av att i forskningen kunna belysa olika problem från såväl arbetsmarknadspolitiska som sociala utgångspunkter och stryker i detta sammanhang under vikten av att den arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska forskningen inte betraktas som två separata delar av institutets verksamhet. Samtidigt kommer enligt föredraganden rimligen forskningsprojekt och forskartjänster vid institutet ofta att ha sin tyngdpunkt på ettdera av de två områdena. Den fortsatta utbyggnaden av institutet bör enligt propositionen inriktas på en i stort sett jämn fördelning av resurser mellan den arbetsmarknadspolitiskt och den socialpolitiskt inriktade forskningen.

Vad beträffar inriktningen av institutets forskning betonas att institutets forskningsinsatser bör koncentreras på forskning som är inriktad på praktiska tillämpningar. Det nya institutet bör enligt propositionen ses som ett tillskott till den befintliga forskningsorganisationen, bl. a. mot bakgrund av att universitetsforskningens tyngdpunkt ligger på grundforskning, motiverat av behovet av en ökad inriktning av den sociala forskningen på problem med direkt anknytning till social- och arbetsmarknadspolitiken. Detta utesluter enligt föredraganden inte att institutet kan spela en väsentlig roll även när det gäller grundläggande forskning. Denna forskning bör vara inriktad på teori och metodutveckling.

I motionen 1972: 1542 hävdas att de i propositionen föreslagna riktlinjerna kommer att medföra att institutet blir organisatoriskt underordnat och beroende av myndigheter och organisationer, vilka själva kommer att vara bland institutets forskningsobjekt. Inriktningen på tillämpningsforskning kommer enligt motionärerna att ytterligare stärka dessa organs inflytande. Institutet måste tillförsäkras största möj-

liga oberoende av avnämare och forskningsobjekt. I motionen yrkas att riksdagen uttalar att institutets huvudmålsättning skall vara att bedriva en fri och obunden forskning som kritiskt skall granska den pågående samhällsutvecklingen.

Utskottet får med anledning av nämnda motionsyrkande erinra om att behovet av målinriktad forskning som analyserar socialpolitiska åtgärders verkningar samt önskan att samordna forskningen inom detta område var grundläggande motiv för inrättandet av professuren i socialpolitik och för valet av den organisatoriska ramen för verksamheten, dvs. ett särskilt forskningsinstitut. Utskottet anser att de överväganden och bedömningar som redovisas i propositionen rörande målsättningen från utgångspunkterna för institutets inrättande är välgrundade och följdriktiga. Att forskning mera direkt inriktas på vissa problemställningar och att man söker komma fram till praktiskt tillämpbara lösningar innebär enligt utskottets uppfattning inte att forskningen är »styrd» i den mening som görs gällande i motionen 1972: 1542. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till det yrkande i motionen som rör institutets huvudmålsättning.

Yrkandet i motionen 1972: 1542 avseende forskarnas vid institutet frihet i fråga om metodval och publicering av rapporter knyter nära an till yrkandet i samma motion angående institutets målsättning. Utskottet kan inte finna att den i propositionen föreslagna och av utskottet tillstyrkta inriktningen av verksamheten vid institutet kommer att medföra de konsekvenser för forskarnas arbete som motionärerna gör gällande. Utskottet anser sig kunna utgå från att en lämplig ansvars- och arbetsfördelning mellan styrelse, föreståndare och övriga anställda vid institutet kommer till stånd och avstyrker motionen 1972: 1542 även i denna del.

I propositionen anförts att en väsentlig förutsättning för att insatserna skall koncentreras på forskning som är inriktad på praktiska tillämpningar är att avnämarna — i första hand närmast berörda myndigheter och organisationer — har ett avgörande inflytande över inriktningen av institutets verksamhet. En grund för sådant inflytande är enligt föredraganden representation i institutets styrelse.

Utskottet kan upplysa om att de personer Kungl. Maj:t förordnat att fr. o. m. den 1 januari 1972 intill utgången av juni 1972 vara ledamöter och suppleanter i styrelsen för institutet för social forskning representerar följande myndigheter och organisationer: socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, konjunkturinstitutet, arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige och Svenska arbetsgivareföreningen. Vidare ingår institutets föreståndare i styrelsen. Institutet står under universitetskanslersämbetets inseende.

I flera motioner tas upp frågan om styrelsens sammansättning. I motionen 1972: 1542 yrkas sålunda att institutets styrelse ges en majoritet av »oberoende vetenskapsmän och lekmän» och att vid institutet verksamma forskare ges tre styrelseplatser. Detta yrkande har starka beröringspunkter med ett yrkande i motionen 1971: 1578, som framfördes i anledning av propositionen 1971: 141 angående inrättandet av institutet för social forskning och som utbildningsutskottet behandlade i sitt betänkande 1971: 32. Utskottet fann då inte anledning uttrycka önskemål i fråga om styrelsens sammansättning som innebar avsteg från vad i nämnda proposition förutskickats, dvs. att i styrelsen företrädare för arbetsmarknadens parter och för berörda myndigheter m. fl. borde ha det dominerande inflytandet. Med crinran härom och att riksdagen i enlighet med utskottets förslag avlog då föreliggande motionsyrkande om majoritet i styrelsen av »oberoende lekmannarepresentanter» avstyrker utskottet det nu aktuella yrkandet i motionen 1972: 1542.

I motionerna 1972: 1539 och 1972: 1541 föreslås att en företrädare för socialhögskolorna respektive en representant för de i socionomutbildningen verksamma lärarna skall ingå i institutets styrelse. I båda motionerna erinras om att innehavaren av professuren i socialpolitik förutsätts bli ledamot av nämnden för socionomutbildning och få rätt att delta i sammanträden med lärarrådet vid socialhögskolan i Stockholm. Motionärerna finner det värdefullt om kontakterna mellan representanter för socionomutbildning och institutet för social forskning blir ömsesidiga. I motionen 1972: 1541 framhålls att det är önskvärt att de som är verksamma vid socialhögskolorna ges möjlighet att påverka inriktningen av verksamheten vid institutet.

Mot bakgrund av de utgångspunkter som ligger till grund för i propositionerna 1971: 141 och 1972: 29 förordad sammansättning av institutets styrelse finner utskottet det förståeligt att önskemål uppkommer om styrelserepresentation för socialhögskolorna. Utskottet kan också konstatera att två av de nuvarande suppleanterna i styrelsen — utan att företräda socialhögskolorna — har anknytning till dessa, den ena genom ledamotskap i nämnden för socionomutbildning, den andra i sin egenskap av lektor vid socialhögskolan i Stockholm.

Utskottet finner det angeläget att en nära och ömsesidig kontakt etableras mellan institutet för social forskning och socialhögskolorna. En förutsättning härför synes vara att socialhögskolorna blir företrädade med en representant i institutets styrelse såsom föreslås i motionen 1972: 1539. Utskottet anser det mot den angivna bakgrunden naturligt att Kungl. Maj:t vid förordnande av ledamöter och suppleanter i styrelsen för institutet har sin uppmärksamhet fäst på denna fråga. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna. Även yrkandet i motionen 1972: 1541 synes därmed i huvudsak vara tillgodosett.

Såväl organisationskommittén som åtskilliga remissinstanser har enligt vad som framgår av propositionen pekat på ett stort antal problemområden där forskningsinsatser framstår som angelägna. Föredragande statsrådet konstaterar att det därmed föreligger ett värdefullt underlag för fortsatta överväganden rörande den närmare inriktningen av institutets forskning. I propositionen förordas att institutets styrelse gör de avvägningar som fordras när det gäller val av forskningsprojekt för institutet. Statsmakterna bör således endast ange den huvudsakliga inriktningen av de högre forskartjänster som knyts till institutet.

I motionerna 1972: 1538 och 1972: 1539 hävdas att beslut om forskningsinriktningen bör underställas riksdagen. Såväl i dessa motioner som i motionen 1972: 1543 framhålls olika forskningsområden, som enligt motionärernas mening bör vara centrala, samt förs fram synpunkter på forskningsmetodik och grundläggande utgångspunkter för forskningens bedrivande.

Utskottet har uppfattat de ifrågavarande motionsyrkandena som ett uttryck för den vikt motionärerna fäster vid den verksamhet som avses bedrivas vid institutet för social forskning. Det torde vara ställt utom allt tvivel att de problemställningar som institutet kommer att ägna sin forskning åt är av stort och allmänt intresse. Inte minst riksdagen, som har att ta ställning till en mängd komplicerade frågor av för samhället grundläggande betydelse inom sektorer som berörs av institutets verksamhet, har självfallet ett intresse att få information om forskningsresultat och aktuella problemområden. I propositionen betonas också att ett väsentligt led i institutets samordningsfunktion är att erfarenheter och rön från den social- och arbetsmarknadspolitiska forskningen förs ut och nyttiggörs i reformarbetet. Utskottet räknar med att institutet genom egna publikationer och genom att utnyttja redan befintliga publiceringsvägar kommer att sprida information om forskningsresultat och aktuella projekt. Föredraganden har vidare framhållit att uttalanden från statsmakternas sida om institutets forskningsinriktning givetvis kan bli aktuella i samband med den årliga prövningen av frågan om anslag till institutet. Utskottet, som vill ta fasta på detta uttalande i propositionen, anser sig kunna utgå från att riksdagen när institutets verksamhet närmare planlagts får en redogörelse härför som ett underlag för en debatt om forskningens inriktning m. m. Med det sagda anser utskottet att förevarande yrkanden i motionerna 1972: 1538, 1972:1539 och 1972: 1543 inte påkallar någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Vad i propositionen anförs och föreslås beträffande institutets uppgifter vid sidan av forskningsverksamheten nämligen utbildnings-, dokumentations-, informations- och serviceuppgifter har inte gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Frågan om institutets för social forskning lokalisering aktualiserades vid förra årets riksdag. Utbildningsutskottet avstyrkte då (UbU 1971: 32) motionsyrkanden om lokalisering av institutet till Örebro med i huvudsak den motiveringen att spörsmålet om institutets lokalisering inte borde slutgiltigt prövas förrän 1968 års utbildningsutrednings (U 68) huvudförslag föreligger. Riksdagen delade utskottets uppfattning och avtog de då ifrågavarande motionsyrkandena.

I motionen 1972: 1121 föreslås att en förläggning av institutet till Umeå allvarligt prövas.

Med hänvisning till vad utskottet anförde i lokaliseringsfrågan så sent som i december förra året och riksdagens då fattade beslut i frågan avstyrker utskottet motionen 1972: 1121.

Frågan om förfarandet vid tillsättningen av professorer vid institutet har uppmärksamats i flera motioner. Enligt den av Kungl. Maj:t meddelade provisoriska instruktionen för det nya institutet tillsätts tjänst som professor — såsom aviserades i propositionen 1971: 36 — av Kungl. Maj:t efter förslag av styrelsen. I motionerna 1972: 1508 och 1972: 1540 framhålls att tillsättningsförfarandet beträffande högre tjänster vid institutet så långt möjligt bör anpassas till den ordning som gäller i fråga om motsvarande tjänster vid universitet och högskolor och sålunda innefatta bl. a. en särskild sakkunniggranskning av de sökandes vetenskapliga skicklighet. Motionsförslagen överensstämmer med den uppfattning universitetskanslersämbetet framfört i sitt remissyttrande över organisationskommitténs förslag. I motionen 1972: 1542 hävdas att forskartjänster bör tillsättas enbart efter vetenskapliga meriter.

Med anledning av föreliggande motionsyrkanden rörande tillsättningsfrågan bör i första hand upplysas om att styrelsen för institutet vad gäller det inledda tillsättningsförfarandet av professuren i socialpolitik berett samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Stockholm tillfälle att avge förslag till sakkunniga, som kan vara styrelsen behjälpliga vid beredningen av ärendet. Styrelsen har beträffande de i förevarande proposition föreslagna båda högre forskartjänsterna förfarit på samma sätt. Förslag om tre sakkunniga för var och en av de tre tjänsterna har givits av fakulteten. Styrelsen har accepterat dessa personer såsom sakkunniga.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att förfarandet vid tillsättning av tjänst som professor eller biträdande professor är föremål för särskild utredning. En diskussionspromemoria om professorstillsättning m. m. inom universitets—högskolesektorn avgavs av utredningen i november 1971. Promemorian har remissbehandlats. Det framgår av direktiven för utredningen att utredningens översyn också skall om-

fatta förfarandet vid tillsättning av tjänster som professor och biträdande professor (motsv.) vid de statliga forskningsråden och andra myndigheter, där sådana tjänster f. n. tillsätts efter huvudsakligen samma regler som vid universiteten. I promemorian förklarar utredningen sig ha för avsikt att senare redovisa sina överväganden och förslag beträffande reglerna för tillsättningsförfarandet i dessa fall.

Utskottet har alltså kunnat konstatera att styrelsen för institutet för social forskning hittills valt att vid handläggningen av tillsättningsärenden anlita sakkunniga för prövningen av de sökandes vetenskapliga kompetens. Utskottet utgår från att styrelsen kommer att följa denna praxis intill dess frågan om tillsättning av professorstjänster m. m. prövats i sin helhet. Denna utskottets uppfattning bör ges till känna för Kungl. Maj:t.

Enligt av riksdagen redan fattade beslut finns från den 1 januari 1972 vid det nya institutet bl. a. dels en tjänst som föreståndare, på vilken långtidsvikariat meddelats för tiden intill utgången av juni 1972, dels en professur i socialpolitik. I propositionen förordas att en professur i arbetsmarknadspolitik samt en tjänst som biträdande professor med inriktning på välfärds- och levnadsnivåforskning inrättas den 1 juli 1972. Det anmäls vidare att tjänsten som föreståndare kommer att dras in från nämnda tidpunkt och att en av institutets forskare kommer att förordnas att tillika vara föreståndare.

I motionen 1972: 1542 görs gällande att ämnesområdet för den föreslagna professuren i arbetsmarknadspolitik måste definieras så att innehavaren kan bedriva och leda forskning i arbetsmarknadsfrågor utan hänsyn till tillämplighet och beroende av den redan existerande arbetsmarknaden. Ämnesbeskrivningen »arbetsmarknadspolitik» ger enligt motionärerna vid handen en bundenhet gentemot avnämarna, som motionärerna med hänsyn till den i motionen redovisade inställningen i fråga om institutets huvudmålsättning inte kan acceptera. I motionen yrkas på inrättande av en professur gällande arbetsmarknadsfrågor över huvud i stället för den av Kungl. Maj:t föreslagna.

Det framgår av propositionen att föredragande statsrådet delar organisationskommitténs bedömning att institutet i den första utbyggnadsetappen bör tillföras en professur inom det arbetsmarknadspolitiska området. Någon definition av professurens ämnesområde ges inte i propositionen. Kommittén har i sitt betänkande utförligt redogjort för olika centrala forskningsområden inom det arbetsmarknadspolitiska fältet. Utskottet kan inte finna att de synpunkter kommittén därvid framfört och föredragandens ställningstagande till kommitténs förslag ger fog för avslag på Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del. Med hänsyn härtill och med beaktande av utskottets i det föregående re-

dovisade ställningstaganden till övriga yrkanden i motionen 1972: 1542 avstyrker utskottet det nu ifrågavarande motionsyrkandet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till meddelsanvisning för budgetåret 1972/73.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande den huvudsakliga målsättningen för verksamheten vid institutet för social forskning med avslag på motionen 1972: 1542 i denna del godkänner vad i propositionen 1972: 29 förordats,
2. att riksdagen beträffande forskarnas vid institutet metodval m. m. avslår motionen 1972: 1542 i denna del,
3. att riksdagen beträffande sammansättningen av styrelsen för institutet med bifall till motionen 1972: 1539 i denna del och i anledning av motionen 1972: 1541 samt med avslag på motionen 1972: 1542 i motsvarande del som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført om representation för socialhögskolorna,
4. att riksdagen beträffande den närmare inriktningen av forskningen vid institutet med avslag på motionen 1972: 1539 i denna del samt motionerna 1972: 1538 och 1972: 1543 godkänner vad som i propositionen 1972: 29 förordats,
5. att riksdagen beträffande institutets lokalisering avslår motionen 1972: 1121,
6. att riksdagen beträffande tillsättningsförfarandet för högre tjänster som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført i anledning av motionerna 1972: 1508, 1972: 1540 och 1972: 1542,
7. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972: 1542 i denna del bemyndigar Kungl. Maj:t att vid institutet inrätta en professur i arbetsmarknadspolitik i Co 1,
8. att riksdagen godkänner vad som i propositionen 1972: 29 i övrigt förordats rörande institutet för social forskning,
9. att riksdagen till *Institutet för social forskning* för budgetåret 1972/73 anvisar ett förslagsanslag av 1 186 000 kr.

Stockholm den 5 maj 1972

På utbildningsutskottets vägnar
JAN-ERIK WIKSTRÖM

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Wikström (fp), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herr Berndtson i Linköping (vpk), fru Söder (c), fröken Andersson i Stockholm (c) och fru Laag (s).

Reservationer

1. beträffande *institutets huvudsakliga målsättning* av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Utskottet får» och slutar med »institutets huvudmålsättning» bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att verksamheten vid institutet blir alltför kringskuren om forskningen ges en så stark inriktning mot praktiska tillämpningar som förordats i propositionen. Det förtjänar framhållas att de bedömningar organisationskommittén redovisat ger stöd för åsikten att en kraftfull satsning på grundläggande forskning är önskvärd. Flera remissyttranden över kommitténs betänkande talar också härför. En snäv inriktning på tillämpningsforskning, som sätter etablerade organisationsramar och det rådande samhällssystemet som en absolut gräns, måste enligt utskottets mening undvikas. En begränsning av den teoretiska diskussionen och därav följande minskade möjligheter till forskning med långtgående samhällskritiska slutsatser kan inte främja utvecklingen av vare sig den socialpolitiskt eller den arbetsmarknadspolitiskt orienterade forskningen. Institutets resurser bör därför disponeras så att dess verksamhet i huvudsak inriktas på bedrivandet av en fri och obunden forskning. Denna utskottets uppfattning bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet återkommer i det följande till övriga yrkanden i motionen 1972: 1542, som samtliga har nära samband med det nu behandlade.»

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande den huvudsakliga målsättningen för verksamheten vid institutet för social forskning med bifall till motionen 1972: 1542 i denna del ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande *forskarnas metodval m. m.* av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Yrkandet i» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

»Yrkandet i motionen 1972: 1542 avseende forskarnas vid institutet frihet i fråga om metodval och publicering av rapporter knyter nära an till yrkandet i samma motion angående institutets målsättning. Utskottet finner de synpunkter motionärerna framfört beträffande forskarnas frihet och oberoende i sitt arbete synnerligen beaktansvärda. Med hänsyn härtill och till utskottets nyss redovisade ställningstagande till frågan om institutets huvudsakliga målsättning bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna att forskare eller forskargrupp vid institutet vid behandlingen av sitt ämne suveränt skall få besluta sin metod och sina teoretiska utgångspunkter.»

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande forskarnas vid institutet metodval m. m. som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1972: 1542 i denna del,

3. beträffande *styrelsens sammansättning* av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med »I flera» och slutar med »vara tillgodosett» bort ha följande lydelse:

»I flera motioner tas upp frågan om *styrelsens sammansättning*. I motionen 1972: 1542 yrkas sålunda att institutets styrelse ges en majoritet av vetenskapsmän och lekmän och att vid institutet verksamma forskare ges minst tre platser i styrelsen. I motionerna 1972: 1539 och 1972: 1541 föreslås att en företrädare för socialhögskolorna respektive en representant för de i socionomutbildningen verksamma lärarna skall ingå i styrelsen.

Utskottet delar uppfattningen att företrädare för arbetsmarknadens parter och för berörda myndigheter skall vara företrädade i styrelsen men anser det ej befogat att de skall ha det dominerande inflytandet. I likhet med motionen 1972: 1542 vill utskottet förorda att styrelsens majoritet kommer att bestå av oberoende vetenskapsmän och lekmän för att institutet skall få en fri ställning gentemot myndigheter och centrala organisationer. Det synes utskottet naturligt att företrädare för socialhögskolorna ingår i en sådan styrelse. Utskottet anser det vidare självklart att de vid institutet anställda skall vara företrädade i styrelsen.

Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande institutets styrelse.»

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen beträffande sammansättningen av styrelsen för institutet med bifall till motionen 1972: 1542 i denna del och i anledning av motionen 1972: 1539 i motsvarande del samt mo-

tionen 1972: 1541 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande ämnesinriktningen för professorstjänst av herr Berndtson i Linköping (vpk) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med »Det framgår» och på s. 10 slutar med »ifrågavarande motionsyrkandet» bort ha följande lydelse:

»Utskottet har funnit att den definition av ämnesområdet för ifrågavarande professur som gjorts i motionen 1972: 1542 väl överensstämmer med den inriktning som organisationskommittén förordat för en av kommittén föreslagen professur i arbetsmarknadsforskning. Utskottet delar motionärernas uppfattning att den forskning som skall bedrivas vid institutet måste vara av övergripande natur och stå obunden gentemot avnämarna av forskningsresultaten. Ämnesområdet för den aktuella professuren bör därför definieras så att innehavaren av tjänsten kan bedriva och leda forskning i arbetsmarknadsfrågor utan hänsyn till tillämplighet och utan beroende av den redan etablerade arbetsmarknadspolitiken. Enligt utskottets mening utgör från dessa utgångspunkter »arbetsmarknadsfrågor» en riktigare benämning av tjänsten än »arbetsmarknadspolitik».

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972: 1542 i denna del bemyndigar Kungl. Maj:t att vid institutet inrätta en professur i arbetsmarknadsfrågor i Co 1,

Särskilt yttrande

beträffande *institutets lokalisering* av herr Berndtson i Linköping (vpk):

Det nyinrättade institutet för social forskning har lokaler för sin verksamhet inom södra institutionsområdet i Frescati. Denna lokalisering bör endast godkännas som ett provisorium, då starka skäl talar för att institutet lokaliseras till annan ort än Stockholm. Såsom framgår av förevarande betänkande och vad utskottet anförde i frågan i höstas (UbU 1971: 32) är utskottet emellertid inte berett att förorda någon viss ort utanför Stockholm utan anser att frågan om institutets lokalisering senare slutgiltigt bör prövas. Jag anser det angeläget att vederbörande personalorganisationer och andra intressenter snarast möjligt underrättas om att lokaliseringen till Stockholmsområdet är ett provisorium i avvaktan på riksdagens slutliga ställningstagande.

